פרשת נצבים

נצבים כֻּלכם

תשי"ד

פרשתנו, פרשת נצבים, מדברת על הברית האחרונה אשר כרת משה בין ישראל לבין הקב"ה בערבות מואב, מלבד הברית אשר כרת אתם בחורב. פרטי הברית על קללותיה וברכותיה נתבארו בפרשה הקודמת. פרשתנו באה לציין את טיבה ואת ערכה המיוחד של הברית הזאת לשעה ולדורות.

"אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלקיכם, ראשיכם שבטיכם, זקניכם ושטריכם, כל איש ישראל" (דברים כ"ט ט). כולכם, כולכם, ללא הבדל מעמד ועמדה, ראשיכם שבטיכם וגרך אשר בקרב מחנך, נכבדיכם וחשוביכם וחוטב עציך ושואב מימיך, כולכם. פנים בפנים, ללא מחיצה וללא חציצה, ללא מליץ וללא מתווך, נצבים אתם ועומדים לפני ה' אלקיכם!

הקשר שבין ישראל לקונו הוא ישיר ופשוט, לא תלוי בזמן ולא תלוי במקום. התורה והמצוה ביד כל אדם מישראל הן, "לא בשמים היא... ולא מעבר לים היא... בפיך ובלבבך לעשׂתו"! (שם ל' יב-יד). הנה אתם עוברים את הירדן, הנה אתם עומדים להתקשר עם הארץ. אך לא זה יהיה העיקר אשר יקבע את התיחדותכם הלאומית. הברית והאלה מתנות את קשרכם עם ארץ זו, ויתכן ותצטרכו להרחיק נדוד אל ארץ אחרת. אולם גם אם תהיו רחוקים מהארץ, גם "אם יהיה נדחך בקצה השמים" (שם ד), עדיין משהו **שמימי** יהיה בו. גם אם בודד ותלוש יהיה, ללא חברה יהודית, ללא קהילה וללא בית כנסת, ידע כי אף על פי כן נצב הוא לפני ה' אלקי ישראל, אשר משם יקבצו ומשם יקחנו.

"את אשר ישנו פה עמנו עומד היום לפני ה' אלקינו ואת אשר איננו פה עמנו היום" (שם כ"ט יד). דורי דורות של יהודים, עד סוף כל הדורות, עד עולם, ואפילו אם לא ידעו מזה כלל, ואפילו אם לא ירצו לדעת מזה, אף על פי כן קשורים הם

וקשורים ישארו בברית הזאת ובאלה הזאת. תופעה מיוחדת במינה יש בהסתוריה הישראלית, אשר אין דוגמתה בשום אומה ולשון - הקשר שבינה לבין תורתה. במשך כל התקופה הארוכה מאז היותנו לגוי אף פעם לא הצליח נסיון להתכחש לקשר הזה, נסיון להקים את ההתיחדות הלאומית **שלא** על בסיס התורה הזאת. בתקופות שונות נעשו אמנם נסיונות מסוג זה: בבית ראשון על ידי עבודה זרה, בבית שני על ידי תרבות זרה בצורת התיונות וצדוקיות, אחרי החורבן על ידי הקראים. אולם הם אף פעם לא הצליחו. חלקים אלו, או שהתנונו ונפלו, כלו ויהיו כלא היו, או שחזרו בהם ושבו ונקלטו בגוף החי של האומה. "אשר ישנו פה" ו"אשר איננו פה".

הן כך חזר ושינן באזנינו יחזקאל הנביא אשר על נהר כבר כתשובה למגמות ההתבוללות שבשעתו: "חי אני נאם ה' אלקים אם לא ביד חזקה ובזרוע נטויה ובחמה שפוכה אמלוך עליכם"! (יחזקאל כ' לג). מלים אשר נשגביותן, לא פחות מאשר אימתן, חרותות בדברי הימים שלנו בדם ואש. מה גדולה האמת אשר בהן, מה איום המחיר אשר שילמנו בנסותנו להתעלם מהאזהרה אשר בהן! ומה נמרצים בזה דברי גדול ישראל, הרמב"ם, באגרת תימן הידועה, וכך הוא כותב שם: "שהתורה הזאת לא יוכל להמלט ולהנצל ממנה אפילו אחד מזרע יעקב לעולם, לא הוא ולא זרעו ולא זרע זרעו, **בין ברצונו בין שלא ברצונו**"!

ומן התורה - אל מציאות ימינו. השבת היא האחרונה בשבתות השנה תשי"ד. שנה חדשה באה לקראתנו לטובה. בבתי הכנסת ובתי המדרש בארץ ובתפוצות יתכנסו יהודים ממעמדות שונים ומסוגים שונים להתפלל לפני אבינו שבשמים על עמו ישראל. נצבים יעמדו לפני כס מרום לעבור בברית ה' ובאלתו. יהי רצון, שנדע להתעורר כראוי לקראת יעודינו ותפקידינו, שנזכור את הברית אשר בה עברנו ואשר בה קיבלנו על עצמנו להיות עם ה'. או אז גם ה' יזכור בריתו והקים אותנו לו לעם, כאשר דיבר וכאשר הבטיחנו בדברי הנביא אשר בהפטרת השבוע: "בכל צרתם לו צר ומלאך פניו הושיעם באהבתו ובחמלתו הוא גאלם וינטלם וינשאם כל ימי עולם" (ישעיהו ס"ג ט).

פרשת נצבים

לפני ה׳ אלקיכם

תש״ד

״והיה בשמעו את דברי האלה הזאת והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי כי בשרירות לבי אלך... ורבצה בו כל האלה...״ (דברים כ״ט יח-יט).

אף האלה היא אחד הצדדים של הברית, כי ״כשהם יורדים יורדים עד לעפר, וכשהם עולים עולים עד לכוכבים״ (מגילה ט״ז א). האומה הישראלית אין לה מעמד ביניים.

״כל צבא השמים... אשר חלק ה׳ אלקיך אֹתם לכל העמים תחת כל השמים״ (דברים ד׳ יט). לאומות העולם יש דרך התנהגות טבעית. הדרישה הנתבעת מהם היא רק להכיר במציאות בורא עולם, אין הם מוזהרים על השיתוף. כי סיבות הטבע הן הגורמים הקובעים אצלם. לא כן בישראל. אברהם אבינו ע״ה הָראה, שבניו יעמדו מחוץ למערכת הכוכבים, מחוץ לדרך הבריאה הרגילה. זו ההשגחה הפרטית של ״אתם נצבים היום... מחוטב עציך עד שואב מימיך״ (שם כ״ט ט-יא). הגדול שבגדולים והקטן שבקטנים, כולם בתפקידם, כולם במעמדם, כולם מושגחים וכולם נצבים, וכולם עוברים בברית או באלה, למעלה או למטה.

זאת התורה לא ימלט ממנה איש (הרמב״ם באגרת תימן). יש רק הבדלי תנאים, לפעמים בברית ולפעמים באלה, אבל הכל על פי התורה. והחטא הגדול ביותר הנו ההתברכות של ״שלום יהיה לי כי בשרירות לבי אלך״ (דברים כ״ט יח). המחשבה, שכאילו יש ברירה בידינו וישנה אפשרות של התפרקות, של אמירת ״לא ניחא לי בתקנת התורה״, של השתחררות מהאפוטרופסות האלקית, היא הגורמת להתגברות חרון האף עד מדרגה של: ״ואמר... והנכרי אשר יבא מארץ רחוקה...״ (שם כא), תחלואים כאלה אשר אינם בדרך הטבע, אשר אי אפשר יהיה להבינם בצורה פשוטה, ואשר בהכרח יבינו מהם כי הם על עזיבת הברית.

התשובה הראשונה והעיקרית היא התשובה להכרה של ״אתם נצבים״, של ההשגחה הפרטית והכללית. עיקר ההדגשה שהננו צריכים להחיות ולחדש היא, שאיננו נמצאים במערכה הרגילה של דרך העולם. כי אף דרך הפתרון שהציונות ניגשת לפתרון שאלת היהודים, על ידי חיסול הגולה, היא דרך שנוגעת בסיבה ואינה נוגעת במסובב. כי הדרך העיקרית שצריכה להיות היא בחיסול גורמי הגלות, ואחד הדברים העיקריים שבזה הוא השרשת האמונה הפשוטה בהשגחה הפרטית.

ולא לחנם נמנית שמירת השמיטה בין גורמי הגלות. השמיטה, שאחד מתכניה הוא האמונה ב"וצויתי את ברכתי" (ויקרא כ"ה כא), הינה הגורם החשוב של ההתקשרות לארץ ישראל.

תשמ"ג

שתי נקודות עיקריות מתבלטות בפרשות שאנו קוראים השבת, זו האחרונה בשבתות השנה. האחת, האזהרה: "פן יש בכם איש או אשה או משפחה או שבט... והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי..." (דברים כ"ט יז-יח). אמירה, שתוכנה רצון ומחשבה של הנתקות מישראל, של ויתור על הנבחרות הישראלית, על הקללה ועל הברכה גם יחד, על ה"לתתך עליון" (שם כ"ו יט), על הנביאים וחזונם, על חלום אחרית הימים. הנתקות מהיחוד הישראלי ומן היעוד הישראלי. להיות כמו כולם, כמו כל הגויים. וזה יתכן בשני פנים, אם ביציאה של פרטים מן הכלל: "איש או אשה או משפחה", ואם באופן קולקטיבי: "או שבט". אחת ולתמיד לוותר על השוני, על העולם כולו מעבר מזה וישראל מעבר מזה. מחשבה שניתן לעשות זאת, ושמשתלם לעשות זאת.

והשניה, שלא לפול ביאוש וברפיון ידים כשההצלחה אינה מאירה פנים. שיש לראות זאת באמת מדה נכונה, שאכן ראוי להבין את זאת כאות אדום, שיש לפשפש במעשים, שיש לתקן את המעוות, אך גם להאמין שבתיקון המעוות יתוקן גם המצב בכלליותו.

כי תהיה זו טעות לחשוב, שניתן לברוח מהגורל הישראלי. כי הנסיון של טמיעה וטשטוש העצמיות היהודית לא יצליח, לא יוכל להצליח. כי היהודי שונה הוא מאומות העולם. כי זוהי מציאות שנקבעה כבר מאז הולד היהודי הראשון, אברהם העברי, שהוא מעבר מזה והעולם כולו מעבר מזה (ב"ר מ"ב ח). וכי נסיון מעין זה עלול רק להתנקם יותר ויותר, במדה זו שהוא יתרחב יותר. כי זאת התורה, כדברי הרמב"ם באגרת תימן, לא יוכל אפילו אחד מזרע ישראל להמלט ולהנצל ממנה, לא הוא ולא זרעו ולא זרע זרעו, ברצונו ולא ברצונו.

"אתם נצבים היום כלכם... לעברך בברית ה' ובאלתו..." (שם כ"ט ט-יא).

כי, כפי שגם דבר זה מוסבר הסבר היטב בפרשיותינו, זאת התורה לא רחוקה היא ולא נפלאת מאתנו, "לא בשמים היא... כי קרוב אליך הדבר מאד" (שם ל'

פרשת נצבים

יב-יד). כי אין התורה דורשת ממך דבר שהוא מחוץ לכל חוק ומחוץ למאוויך האמיתיים. כי אכן, יש וסמיות עין הופכת את המושגים, וזהו מצד בלבול הדעות. שכן יש ערבוב על ידי החלפת העקרון הקובע, כי "נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע... ובחרת בחיים" (שם ל' טו-יט). כי לא תמיד נראית לנו הזהות המעשית שבין חיים לבין טוב. כי בתפיסה שטחית, יש ונראה שהטוב מנוגד למה שמוגדר בתורה חיים. אולם יש לדעת, כי ישנן שכבות שכבות בנפש, קליפות ומכסים, המכסים מהאדם מלהכיר את עצמו, מלדעת את מאוויו האמיתיים. ועל כן, יש ונדמה לו, כי דרך האומות היא יותר פשוטה, יותר קרובה למהות החיים. וזוהי טעות. כי לא מה שטוב לגוי טוב גם ליהודי, כי שורש הנשמה אחר הוא. והרי זה כדרשת חז"ל על הכתוב (קהלת ו' ז): "וגם הנפש לא תמלא" (ועיין מסילת ישרים פרק א' בזה).

ומכיון שאין אפשרות של טמיעה, הרי רק טבעי הוא שכל נסיון כזה נועד לכשלון בחשבון סופי, וראינו זאת בתקופה האחרונה בשואה שניתכה עלינו. לצערנו, חוזרים על הטעות הזאת בכמה מתפוצות ישראל ושוכחים, כי "ואף גם זאת בהיותם בארץ אֹיביהם לא מאסתים ולא געלתים לכלֹתם להפר בריתי אתם..." (ויקרא כ"ו מד). כי "אתם נצבים היום כֻּלכם...", גם באלתו, גם אז נצבים. כי טעות היא לומר, "על כי אין אלקי בקרבי" (דברים ל"א יז), אלא שיש הסתר פנים. ועל כן, קיימת ההבטחה: "כי לא תשכח מפי זרעו" (שם כא), ואם לא היום אז מחר, ואם לא מחר אז מחרתים.

יש ויש להפוך את הקללה לברכה. יש ויש, כי הדבר "בפיך ובלבבך" (שם ל' יד) - בפה כל איש ובלב כל יחיד. וזוהי חובת השעה וחובת הימים, להתיצב לפני ה', לפני בוחן לבבות, לפני האור האלקי הבוחן כליות ולב. לא להתעלם מהחולשות הפוקדות, אולם לא להתיאש מהן. לעמוד לפני ה' ברוח נכונה.

כל איש ישראל

"אתם נצבים היום כֻּלכם לפני ה' אלקיכם... כל איש ישראל" (דברים כ"ט ט).

"כל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון" (משנה ראש השנה א' ב), כל אחד עם חשבונו הפרטי האישי, כל אחד לפי אפשרויותיו וכשרונותיו. ועם זה, "אתם נצבים... כֻּלכם".

בפרשה זו אנו למדים גם את יסוד הערבות ההדדית. הכיצד? "בואו ונחשוב חשבונו של **עולם** הפסד מצוה כנגד שכרה..." (בבא בתרא ע"ח ב). כי החשבון הפרטי אינו פרטי כלל, הוא חשבונו של עולם. כי המעשה היחיד אינו נשאר יחיד, אלא גורם תגובות שרשרת. ואם מצוה גוררת מצוה (אבות ד' ב), הרי אדם גורר אדם, ומעשה שהאדם עושה משפיע על הסביבה ו"לעולם יראה אדם את עצמו ואת העולם כולו מחצה על מחצה... עשה מצוה אחת הכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות" (קידושין מ' א).

כשאתה יושב ולומד, הרי זה משפיע על השכן, כשם שגם להיפך. אך יותר מזה ולמעלה מזה - המתמיד היושב 'משמר' בישיבה משפיע אי שם, שיהודי רחוק לא ימיר דתו. ואשר על כן, "לפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון" (משנה אבות ג' א), מי יודע מהו החשבון המוגש לנו - גם על אשר עשינו, גם על אשר לא עשינו.

ואם קיימת ירידה והתרוקנות, הרי אין זה חטא של מישהו אלא שלנו...

כי בשרירות לבי אלך

תשל"ז כנראה

"והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי, כי בשרירות לבי אלך" (דברים כ"ט יח).

לכאורה, פירוש המלה "כי" כאן הוא "למרות", או "על אף", אולם ביאור זה למלה "כי" לא מצינו בשום מקום. מהי אפוא ההתברכות דוקא "בגלל זה"? אינו מובן גם מה שנראה, שחרון אף ה' מתבטא בצורה הנמרצת ביותר דוקא על

פרשת נצבים

האמירה הזאת, ולא על עצם ההליכה בשרירות הלב. אולם בהמשך הרי נאמר: "על אשר עזבו את ברית ה' אלקי אבֹתם..." (שם כד). אם כן, העונש הוא על המעשים ולא על האמירה.

בתוכן הכבדת לב פרעה רבו המתקשים, מאחר שסירובו של פרעה לשחרר את בני ישראל בא על ידי הכבדת לבו, הרי שוב לא הגיע לו עונש על זה. ומסביר הרמב"ם (הלכות תשובה ו' ג), שהכבדת הלב גופא היא באה לו כעונש. אך עדיין אינו מובן, מה מוסיף ענין זה לעונש, ולשם מה נצרכה הכבדת לב זו. מאחר שהעונש הוא על מה שעשה לפני כן, היה אפשר להביא עליו את העונש מיד, הכבדת הלב לא הוסיפה כלום לגופו של העונש.

בצלם אלקים ברא ה' את האדם, וכפי הסבר בעל המסילת ישרים בדרכי ה' (דרך ה' חלק א'), שאותה מדת השלמות שהיא בענין האלקי מעצם מהותו, ניתנה להשגה על ידי האדם בהאבקות ובהתגברות על היצר. והנה מתכסיסי היצר לא רק לפתות למעשה העבירה, כי אם בעיקר לסמא את עיניו של אדם, שלא יראה שיש לפניו בכלל דרך אחרת. זהו מעין המתמכרים לסמים, ששוב נראה להם שאין הם יכולים כלל לנהוג אחרת. דרכו של היצר היא כפי שאמרו חז"ל: "ונטמתם בם' (ויקרא י"א מג), ונטמטם בם" (יומא ל"ט א). העונש המירבי ביותר הוא טמטום הלב, ששוב הוא לא מרגיש האבקות, ששוב הוא שש לקראת העבירה, ששוב אין הוא רואה לפניו שתי דרכים. כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה נעשית לו כהיתר (שם פ"ו ב), ועל דבר מותר הרי אין כלל שיקול.

שאנו רצים והם רצים... שהם רצים לבאר שחת (ברכות כ"ח ב). הנוטה לחטא דומה לרץ שאינו מסוגל לעצור בעצמו, כי הריצה עצמה יוצרת את ההתדרדרות, את ההכרחיות שבדבר. האיום ביותר הוא שהאדם הופך להיות מעין רובוט שאינו מסוגל לשקול את מעשיו, שבמקום לכוון את עצמו הוא נמצא מכוון, שבמקום אפשרות של שיקול דעת הוא נמצא מאולץ, שאין לו שוב שום ברירה, שנעשה בחינת נרקומן, שלמרות שהוא יודע שדרכו לַשאול הוא לא יכול לעכב את המרוצה.

נמצא, שהכבדת הלב היא תוצאה הכרחית מעצם מעשה העבירה. וכשם שמעשה עבירה אחד ששנה בו שולל שוב ממנו את הבחירה והוא חוזר על עבירה זו עוד פעם ועוד פעם, הרי עבירה גוררת עבירה (אבות ד' ב), והשקיעות במעשים אלה יוצרת מין אידיאולוגיה כזאת, שמכחישה בכלל אפשרות אחרת, ששוב אינה

שיח שאול

מאמינה, שבכלל שייך דבר כזה, שקיים דבר כזה, של צלם אלקים באדם. זה גם היה תוכן הכבדת לבו של פרעה.

ולא כן הוא. כי אליבא דאמת: "ויצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה ויפח באפיו נשמת חיים..." (בראשית ב' ז). והיה זה עמלו של משה רבנו ע"ה בכל ספר דברים לשנן לנו את האמת הזאת, כי שתי דרכים לפנינו.

ועל כן, מזהיר הוא מפני האמירה: "כי בשרירות לבי אלך" (דברים שם) במובן של "בגלל זה". כי זהו המצב האיום ביותר, מצב שבו יוצר אדם לעצמו תיאוריה שהמציאות היא שלא שייך בכלל "עונש", כי הכל הוא רק צבוע ומעושה, כי אין אפשרות של דרישת טוב, כי לא יתכן בכלל אחרת, כי מעפר הוא האדם ואין לו אלא להתמכר לארציות, לנהנתנות. כאן כבר גנוז הסוף המר, כי האפשרויות הגדולות שניתנו לאדם יהפכו לו לגורם מכשול. ועל כן, דוקא על אמירה זו בא חרון אף ה' הגדול.

ומלמדת אותנו התורה: "כי קרוב אליך הדבר מאד, בפיך ובלבבך לעשותו" (שם ל' יד). כי כל אותם ההררים הנערמים והמחשבה המערפלת כי אין זה בידינו אינם אלא מתכסיסי היצר המרמה, וכי למעשה קרוב הדבר מאד, בפינו ובלבבנו לעשותו.

תש"א

"פן יש בכם איש או אשה... והיה בשמעו את דברי האלה הזאת והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי כי בשרירות לבי אלך... לא יאבה ה' סלוח לו..." (דברים כ"ט יז-יט).

עיקר חרון אפו של הקב"ה הוא לא על העבירה, כי אם על השיטה שבעבירה, על אותה התברכות בלב כי "שלום יהיה לי כי בשרירות לבי אלך", "כי" מלשון "משום". השיטה, שדוקא שרירות הלב היא המביאה לידי חיים שלוים ושלמים, שכל הקשיים שישנם בחיים הם כאילו רק מהגדרים והתריסים שהקים אדם לעצמו נגד יצרו, ושיש רק צורך לפרוק את עול תורה בכדי לזכות בכל טוב דרך הארץ. כאן באופן מיוחד מתגלה הרקבון הגדול, וזהו הגורם העיקרי לחלות כל אלות הברית הכתובה בספר.

[תקנח]

פרשת נצבים

כיום הזה שהוא קיים והוא מאפיל ומאיר

"החיים והמות נתתי לפניך... ובחרת בחיים' (דברים ל' יט), שמא יאמרו: הואיל ונתן הקב"ה שני דרכים לפנינו נלך באיזו מהם שנרצה, תלמוד לומר: 'ובחרת בחיים'" (ספרי דברים נ"ג).

מה פירוש "נלך באיזו מהם שנרצה"? מי פתי ויבחר במוות? ואם אף על פי כן כך הוא, אם כן מהו זה שאמר "ובחרת בחיים"?

נקדים מה שמביא רש"י בראש סדר אתם נצבים (דברים כ"ט יב):

"למה נסמכה פרשת אתם נצבים לקללות? לפי ששמעו ישראל מאה קללות חסר שתים, חוץ ממ"ט שבתורת כהנים, הוריקו פניהם ואמרו: מי יוכל לעמוד באלו? התחיל משה לפייסם: 'אתם נצבים היום', הרבה הכעסתם למקום ולא עשה אתכם כלייה והרי אתם קיימים לפניו. 'היום', כיום הזה שהוא קיים והוא מאפיל ומאיר, כך האיר לכם וכך עתיד להאיר לכם, והקללות והיסורין מקיימין אתכם ומציבין אתכם לפניו".

כשאנחנו מתבוננים בתוכן הקללות שבתורה, שבפשוטן הרי הן באות כעונש, יש ועולה רעיון על הלב: "הלה' תגמלו זאת..." (דברים ל"ב ו), ו"מה מִנִי יהלֵך" (איוב ט"ז ו), האם יפגעו כביכול בו יתברך? אם כן, מהי ההתנקמות הזאת, המתאימה אולי לאדם קצר ראות?

אכן, לא כן הם הדברים. "ובגוים ההם לא תרגיע" (דברים כ"ח סה), שאם היו מוצאים מרגוע לא היו חוזרים (ב"ר ל"ג ו). כי תוכן הברית אשר כרת ה' עמנו הוא, שאין היא ניתנת להפרדה. ועל כן, בעצם ההתקרבות לעמי הנכר יש משום עוררות כח דוחה ושנאה המחזירה אותנו אחורה ומעמידה אותנו בפני ההכרה, כי התערבותנו בגויים לא תתכן.

הן כל ענין הציונות בשעתו היה מעין ריאקציה, תביעת חזרה, מפני שנאת הגויים. כן גם המאבק עם השלטון הבריטי בארץ, שבסופו של דבר הביא להקמת המדינה, בא על ידי השואה. ואם נפלאת בעינינו ההתעוררות העצומה שברוסיה הסוביטית אחרי כמעט שנות שני דורות, הרי זה שוב בא מתוך ההרגשה של שנאת עשו ליעקב.

ל"ובחרת בחיים" יש שתי משמעויות. האחת - בתור עצה, בקשה והדרכה. והשניה - בתור הודעה, כי אכן כך יהיה. "חי אני... אם לא ביד חזקה... אמלוך

עליכם" (יחזקאל כ' לג). כי גם אם בהכרתך יתערבב הענין ולא תהיה מורגשת הזהות בין הטוב לחיים ובין המוות לרע, ויהיה נדמה לך כי יש טוב לא במה שמוגדר חיים, הרי ההבטחה היא שבסופו של דבר: "ובחרת בחיים".

אולם לא זו הדרך הרצויה, אלא הקב"ה אומר: "ובחרת בחיים", שאתה בעצמך תבחר, שתקבע את הדרך מרצון עצמי.

וזהו היעוד של הימים הבאים עלינו לטובה: "שתמליכוני עליכם" (ר"ה ט"ז א), שאתם תהיו הממליכים.

תש"ל

"והיה בשמעו את דברי האלה הזאת והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי כי בשרירות לבי אלך..." (דברים כ"ט יח).

איך תעלה מחשבה זאת על לבו דוקא בשמעו את דברי האלה הזאת? איך זה על ידי שילך בשרירות לבו יחשוב להנצל מהאלה הזאת?

"אשרי הגבר אשר תיסרנו ומתורתך תלמדנו" (תהלים צ"ד יב). מאורעות העולם אינם ניתנים עם ביאורים. מתגלגלים גלגלי ההיסתוריה על מעלותיהם ומורדותיהם, ואין ניתן לידם פירוש והסברה, מה הם ומה תוכנם, ואם בכלל יש להם תוכן, ואם בכלל יש להם מגמה. את הביאור נותן האדם, ולעתים גם הוא עצמו נותן להם להתפתח מבלי לנסות ללמוד לקח ולהסיק מסקנות. ולא עוד, אלא שלעתים מה שהוא לומד הוא ההיפך ממה שהוא צריך ללמוד. ורק אם זוכים לשמוע את קול ההדרכה העליונה, מתחילים להבין משהו.

"והיה בשמעו את דברי האלה הזאת...". גורל מיוחד במינו המלוה את עם ישראל בדרכו בגלותו, שנאה מקיפה, שנאה ללא הסבר הגיוני, מלאה סתירות, מנוגדת לשכל האנושי, לא מובנת כלל וכלל. היהודי אשר התורה מאירה את נתיבותיו, הוא לא חקר אף פעם את המניעים לזה אצל הגויים, הוא חיפש את זה ביחסים שבינו לבין קונו. הוא ידע, שהדרישה שה' שואל מעמו היא הקובעת, ולא הללו אשר אינם אלא שבט אפו. מהם לא יוכל לקוות להגיון ולא לרחמים. הוא ידע, כי העולם כולו מעבר מזה והוא מעבר מזה. אם יש אפשרות לפרקים לשבת בשלוה בין האומות, הרי זה לא מפני ישרם וטוב לבם, כי אם בגלל הנטיה

פרשת נצבים

לטובה וההשקפה לטובה מאת הבורא. אולם, כשנחלשת האמונה, מתחילים לראות ב"אלה הזאת" תוצאה ממה שעדיין נשאר קשר מה עם הברית הזאת...

אכן, בקראנו את הדברים שהוזהרנו עליהם מראש, ורואים אנו כיצד הם נתקיימו, וכיצד הם מתקיימים ומתאמתים אצלנו, הדברים מוארים באור חדש. אז נהפך הדבר, ובמקום לחפש את התיקון אצלם על ידי שנתאים עצמנו אליהם, נתחיל לחפש את התיקון במה שאין אנחנו מספיק מובדלים ומופרשים מהם. ומתחיל הדבר לא אצל הכלל אלא אצל היחיד, להחדיר יותר אמונה, להכיר יותר בגורם האמתי של כשלונו.

"אתם נצבים היום כולכם..." (דברים כ"ט ט). שני ענינים אנו למדים בפרשה זו המעמידה אותנו על המיוחדות של עם ישראל בהתיצבותו מול פני ה', יש בה גם משום אזהרה וגם משום חיזוק.

האזהרה הרי היא כלולה בנאמר: "פן יש בכם..." (שם יז), שתוכנה היותנו כביכול כפויים ועומדים, "חי אני נאם ה'... אם לא ביד חזקה... אמלוך עליכם" (יחזקאל כ' לג), שאין לברוח מהיעוד, שזוהי מציאות שאין לשנותה ככל חוקות שמים וארץ. את זו ראינו במו עינינו בתקופת השואה...

אכן, הברית והאלה שלנו כולנו העומדים, יש בהן משמעות לכלל ולפרט.

"אתם נצבים". אתם כיחידים, כבני מרון כבני אימרנא (ראש השנה י"ח א), מעשי איש ופקודתו ועלילות מצעדי גבר. אתה פלוני בן פלוני, במה אתה מתיצב היום? האם ניצלת את האפשרויות שהיו בידך? האם לא גרמת צער למישהו? האם לא הקנטת את מישהו? האם לא התעלמת ממה שיכולת לעזור? האם לא התרשלת בעבודת קונך? האם קדשת שם שמים במהלכיך? ואתה כבן תורה כשוכן באהלה של תורה, האם לא התבטלת? האם לא בזבזת זמן לבטלה? אתה כפרט. אולם יותר מזה - אתה כחלק מהכלל. "על כן יאמרו המושלים בואו חשבון' (במדבר כ"א כז) - חשבונו של עולם" (בבא בתרא ע"ח ב), אין אדם בודד ואין מעשה בודד. כשם ש"מצוה גוררת מצוה" (אבות ד' ב), כן יש הכרעה במעשי היחיד על הכלל. וזהו דין וחשבון, חשבון נוסף על הדין.

שיח שאול

ובאותה מדה שהנך כאילו כפוי ועומד, אתה יחד עם זה חפשי בבחירתך - "לעברך בברית ה' אלקיך ובאלתו" (דברים כ"ט יא). אתה יכול למשוך עליך את הדברים השנים, ומבחינה זאת אין להתיאש, ומבחינה זאת אין גם להרפות ידים.

"היום"! זה נאמר אז, זה נאמר היום, וגם מחר! דבר נצחי כיום הזה, וכפירוש רש"י בזה!